

semantic space of speech should be considered structural schemes of simple sentence with fixed relations between components in the role of the subject and predicate

The purpose of the article is devoted to the analysis of the semantic-cognitive approach to the consideration of constructions for the determination of the ratio of impersonal syntactic concepts of different-language languages. In the process of translating from French into Ukrainian and from Ukrainian to French, we could not but pay attention to the back of the pronoun **il**, the variety of ways to translate into Ukrainian, and the use of translation of a wide range of Ukrainian language constructs.

Methods. Structural, analytical, comparative, componental.

Results. Semantics determined by means of comparison of stereotypical cultural realities of the languages under study clearly reflects the historic development and perception of the Ukrainian and French nations. The research also shows a certain degree of linguistic cultural closeness of the Ukrainian and French languages. In the paper the most obvious cultural connotations for each classified field are specified.

Originality. The theory of syntactic concepts, derived from the cognitive nature of syntactic structures, allows a new approach to the analysis of the formal and semantic component of Ukrainian monosyllabic, bi-complex, and French two-component sentences – statements.

Conclusion. Thus, whole series of Ukrainian modal words are conveyed by constructions *il faut, il semble, il paraît, il peut (se peut), il doit*, which clearly testifies to the absence of a structural scheme in the Ukrainian language for the transfer of the syntactic concept to the modus of a particular subjective evaluation. This is manifested in some apparent chaotic relations of the linguistic means of the original and translation.

Key words: semantic analysis; phraseology; speech; modal words; impersonal constructions; linguistics; translation.

Надійшла до редакції 4.04.2017

Прийнято до друку 14.04.17

УДК 811.161.2'367

ДОНІК Ольга Михайлівна,
аспірант кафедри українського мовознавства і
прикладної лінгвістики Черкаського
національного університету імені Богдана
Хмельницького
e-mail: kvitkao@ukr.net

ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ РЕЧЕНЬ (на матеріалі творів М. Коцюбинського)

Статтю присвячено дослідженню формально-синтаксичної організації складнопідрядних порівняльних речень на матеріалі творів М. Коцюбинського. Речення репрезентоване як багатовимірний одиниця, що являє собою формально-синтаксичну, семантико-синтаксичну та комунікативну єдність. Визначено підходи до розуміння сутності складнопідрядних порівняльних речень, їхнього місця і статусу в системі складних речень української мови. Обґрунтовано доцільність аналізу складнопідрядних порівняльних речень у річищі багатоаспектного підходу до речення як до багатовимірної синтаксичної одиниці. Комплексно досліджено формально-синтаксичні особливості складнопідрядних порівняльних речень, описано їхні диференційні ознаки. Диференційовано синтаксичні моделі підрядних порівняльних частин: повні, неповні та ускладнені. Виокремлено структурні типи неповних підрядних порівняльних частин: із підметом та другорядними членами речення, що стосуються відсутнього присудка; із другорядними членами речення (без підмета і без

присудка); лише з підметом. Схарактеризовано морфологічні засоби вираження опорних компонентів-підметів у неповних підрядних порівняльних частинах.

Ключові слова: складнопідрядні порівняльні речення, формально-синтаксична організація речення, повна підрядна порівняльна частина, неповна підрядна порівняльна частина, підрядна порівняльна частина ускладненого типу.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку лінгвістичної думки позначений ускладненням проблематики синтаксичних досліджень, що зумовлено намаганням глибше проникнути в механізми функціонування синтаксичних одиниць. Вивчення речення як багатовимірної одиниці, що становить складну взаємодію трьох його ярусів – формально-граматичного, семантико-синтаксичного та комунікативного, зініціювало різномірне дослідження категорії предикативності, що своєю чергою сприяло посиленню уваги до складних, зокрема складнопідрядних, конструкцій. У сучасній українській літературній мові складнопідрядні порівняльні речення витлумачені як структурна (формально-синтаксична), змістова (семантико-синтаксична) і комунікативна єдність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складнопідрядні речення з підрядними порівняльними посідають важливе місце в сучасній синтаксичній науці. Це досить поширені й продуктивні одиниці синтаксису. Проте в науковій літературі їх описано на підставі різних критеріїв.

В україністиці проблема порівняння має потужну дослідницьку запотребованість, а саме: складнопідрядні порівняльні речення зі сполучним елементом «як» проаналізовані в дисертації М. І. Вихристюк [1]; комплексний опис порівняльних сполучників сучасної української мови представлений у Граматичному словнику та в монографії К. Г. Городенської [2; 3]; формально-граматичній природі порівняльних конструкцій присвячена монографія І. К. Кучеренка [4]; структурно-семантичний опис складнопідрядних порівняльних речень зреалізовано в дисертації М. С. Заборної [5]; типи складнопідрядних речень із підрядними прикомпаративними, уведені сполучником *ніж* / *як* (у значенні *ніж*), проаналізовані В. Г. Мараховською [6]; функційно-семантичний опис категорії порівняння представлений у дисертації Н. П. Шаповалової [7]; порівняльні конструкції в межах простого речення проаналізовані в дисертації Л. В. Прокопчук [8]; порівняння як стилістичний компонент художнього тексту стало об'єктом уваги Г. Я. Довженко [9] і Л. В. Голоюх [10]; синкретичні порівняльні конструкції потрапили в поле зору Л. В. Шитик [11] та ін.

У науковій літературі ставлення до складнопідрядних порівняльних, до їхнього місця і статусу в системі складних речень також різне. Поглиблене вивчення структури і семантики цих конструкцій засвідчило, що є всі підстави виокремлювати порівняльні речення в самостійний тип. І. І. Слинько поділяє їх за значенням на два типи: вірогідного порівняння та невірогідного порівняння [12]. М. У. Каранська класифікує речення за будовою на кілька видів, в окрему групу диференціює складнопідрядні порівняльні речення ускладненої будови [13]. М. С. Заборна описує типові риси формально-синтаксичної організації складнопідрядних порівняльних, з'ясовує типові граматичні характеристики предикативних частин порівняльних речень, виявляє засоби вираження синтаксичного зв'язку [5].

Попри це проблема аналізу порівняльних конструкцій остаточно не розв'язана, оскільки на кожному етапі наукового пізнання з'являються нові аспекти її опису. Актуальність наукового пошуку зумовлена необхідністю проаналізувати складнопідрядні порівняльні речення в річищі багатоаспектного підходу до речення як до багатовимірної синтаксичної одиниці, звернувши увагу на формально-синтаксичну організацію конструкцій.

Мета статті полягає в комплексному дослідженні формально-синтаксичних особливостей складнопідрядних порівняльних речень на матеріалі творів

М. Коцюбинського. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати власне-синтаксичні ознаки складнопідрядних речень із підрядним порівняльним; 2) диференціювати синтаксичні моделі складнопідрядних порівняльних речень: повні, неповні та ускладнені конструкції; 3) виокремити структурні типи неповних підрядних порівняльних частин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формально-синтаксичну організацію складнопідрядних порівняльних речень репрезентують такі власне-синтаксичні ознаки як детермінантний підрядний зв'язок між предикативними частинами, порівняльні сполучники як засоби вираження цього зв'язку, гнучкість структури.

Порівняльні засоби зв'язку постають і характерною семантико-синтаксичною ознакою складних речень. Як формальні засоби вираження підрядного зв'язку, вони семантично інтерпретують його, тобто безпосередньо прогнозують семантику порівняльних конструкцій.

Із погляду синтаксичної моделі підрядні порівняльні частини складнопідрядних порівняльних речень можуть бути повними і неповними [4, с. 19].

У повному порівняльному підрядному компоненті найчастіше наявні обидва головні члени речення (підмет і присудок), які вживаються з другорядними членами речення (напр.: *Низькі хати осіли під синьою банею неба, немов баби в намітках на коліна стали у церкві* (т. 2, с. 108); *По подвір'ї розтеклись гуси; гусенята коливаються з ноги на ногу, наче вітер моріжком гонить жовті пушинки* (т. 2, с. 124)) або без другорядних членів речення (напр.: *Всі люди радіють, весело, як Бог приказав, зустрічають велике свято* (т. 2, с. 246); *А вогонь то здіймався, то падав, неначе дихали груди, розкидався скопом, розливався туманом* (т. 2, с. 132).

До повних складнопідрядних порівняльних також належать і речення, у підрядній частині яких наявний один головний член односкладного речення, напр.: *Золотий обрій зробив з вікна вітар, комин червонів жаром, неначе в печі палало* (т. 2, с. 112).

Неповні підрядні порівняльні частини – це такі синтаксичні конструкції, які, виражаючи відносно закінчену думку, визначають образну дію, про яку йдеться в головній частині, причому уявлення про один із головних членів речення (або про обидва) неповного порівняльного речення створено синтаксичною ситуацією, напр.: *А вони пута кують на людей, ставлять сильце, щоб людську силу спіймати в нього, кров людську сточити, бодай вас сточило, як шашіль сволок* (т. 2, с. 122) – пор.: *...бодай вас сточило, як шашіль точить сволок; Гнат затремтів увесь, як осика на вітрі* (т. 2, с. 256) – пор.: *Гнат затремтів увесь, як осика тремтить на вітрі*.

У неповній підрядній порівняльній частині є один із головних членів речення або такі другорядні члени, які своїм значенням допомагають установити пропущений член речення, бо вони пов'язані змістом із граматичною основою головної частини.

Наприклад, у реченнях: *Він нахилився вперед, витягнув шию і ловив вухом той клик машин довго, уважно, наче боявся пропустити з нього хоч одну мить* (т. 2, с. 113); *Його брали за руки і уважно роздивлялись безпальчий цурпалок, наче бачили вперше* (т. 2, с. 148) – підмет підрядної частини контекстно пропущений, його можна встановити за допомогою головного компонента, бо, власне, він спільний для обох частин.

Уважаємо за доцільне виокремлювати такі структурні типи неповних підрядних порівняльних частин:

- 1) підрядні порівняльні частини без підмета, а з присудком та другорядними членами речення, напр.: *Періщить коня і плигає в стременах, немов хоче коня обігнати* (т. 2, с. 129);
- 2) підрядні порівняльні частини без присудка, які можна диференціювати на такі групи:
  - а) підрядні порівняльні частини із підметом та другорядними членами речення, що стосуються відсутнього присудка (з додатком чи з обставиною), напр.: *Ворог скорився, а він все ще тирска зірками, як слиною кіт, все диха синім вогнем та хлюпає*

подум'ям в береги чорної ночі (т. 2, с. 130); *Співає Маланці колос, сміється лука ранніми росами, дзвоном коси, кличуть городи синім сочистим листом, тугна земля диха на неї теплом, як колись мамині груди* (т. 2, с. 116);

б) підрядні порівняльні частини з другорядними членами речення (без підмета і без присудка), напр.: *Народ розорили, та ще й ганяють за нами з москалями та посіпаками всякими, наче за звіром* (т. 2, с. 140);

в) підрядні порівняльні частини лише з підметом, напр.: *Хома ставив ноги рішучо, злісно, як говорив, а сніг розкидав, наче коняка* (т. 2, с. 109).

Порівняльні конструкції останнього різновиду можуть функціонувати або як відокремлений другорядний член речення, або як неповна підрядна порівняльна частина, а тому суттєвого значення набуває з'ясування граматичних особливостей опорних компонентів порівняльної конструкції [5, с. 47].

Підмет підрядної порівняльної частини може бути виражений:

- іменником, що називає конкретну особу або предмет, напр.: *Голови по кутках закивали, а довгорукий Мажуга на знак повної згоди, складався і розкладався, неначе ножик...* (т. 2, с. 117);
- власним ім'ям особи або іншою власною назвою, напр.: *Ніхто так щиро не дбав про народне добро, як Прокіп* (т. 2, с. 131);
- особовим займенником, напр.: *Він не вмів співати пісень, як ти* (т. 2, с. 249).

Третю модель складнопідрядних порівняльних становлять речення з підрядними порівняльними частинами ускладненого типу. М. У. Каранська серед складнопідрядних порівняльних ускладненої структури розрізняє чотири структурні типи [13, с. 61]:

1) речення з однорідними підрядними порівняльними компонентами, напр.: *Доволі, що люди мовчки її прийняли, як останню надію, як єдиний рятунок* (т. 2, с. 165); *Вони здається, гойдалися з нею ще в колісці, хлюпались у купелі, родились у її грудях, як сходять квітки самосійні на сіножатях, як смереки ростуть по горах* (т. 2, с. 213);

2) речення, у яких порівняльної конструкції стосується підрядна частина чи дієприкметниковий (дієприслівниковий) зворот, напр.: *Там, в кожній хаті, чогось чекають, готові, наче сухий трусок, що жде підпалу* (т. 2, с. 145); *Одні з села, а другі в село, як отой Марко Гуца, якого недавно привели як арештанта* (т. 2, с. 87);

3) речення, у яких один член головної частини має при собі підрядний порівняльний компонент, а другий – підрядний компонент іншого типу чи пряму мову, напр.: *Мажуга підіймає руку, наче голоблю, стискає кулак і викидає з запалих грудей, наче з безодні...* (т. 2, с. 126) – перший підрядний компонент виявляє подвійну залежність – від дієслова й від іменника, а другий порівняльний підрядний компонент залежить від дієслова й обставини місця при ньому;

4) речення з однорідними простими компонентами в складі головної частини, що має спільний порівняльний підрядний компонент, який може бути доповнений підрядним компонентом іншого типу, напр.: *Проте ноги віднялись, й не було сили звестися, так наче зрісся з деревиною* (т. 1, с. 143).

За таким принципом до складнопідрядних ускладненої структури можна зарахувати підрядний порівняльний компонент, ускладнений однорідними присудками, напр.: *Чутки про землю ожили з весною, наче походили з зіллям, укупі із ним розростались* (т. 2, с. 116); *Долом шуміло, наче бурчак у повінь котив по річці каміння і рив береги* (т. 2, с. 140).

Уважаємо за доцільне серед конструкцій із підрядними порівняльними частинами ускладненого типу виокремлювати речення, підрядна частина яких ускладнена:

а) відокремленим означенням, вираженим дієприкметниковим зворотом, напр.: *Били котитами коні по каменистих пляях, і постолі шуришали у п'яті ночі, як з летовищ людських, загублених в горах, поспішали сусіди на пізні вогні* (т. 2, с. 246);

б) відокремленою обставиною, вираженою дієприслівниковим зворотом, напр.: *Прибита, пригнічена пригодами енергія Гнатова вирвалася на волю, неначе річка, розірвавши греблю* (т. 1, с. 57);

в) підрядною частиною, напр.: *Бо всі його знали, бо всім він був ненависний, усім шкідливий, і всі на нього гарчали, як похлихий пес, що боїться вкусити* (т. 2, с. 8);

г) предикативною частиною безсполучникового складного речення, напр.: *Нічого з того не вийде, все буде, як було: довіку буде убогий на чужім марнувати свою силу, до домовини не знає Маланка кращої долі, зносить Гафійка красу і літа по наймах, зчорніє, зів'яне на чужій праці* (т. 2, с. 116).

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, формально-синтаксична організація складнопідрядних порівняльних речень передбачає врахування особливостей синтаксичного зв'язку між предикативними частинами та засобів його вираження, а також визначення синтаксичних моделей підрядних порівняльних частин, які логічно кваліфікувати як повні підрядні порівняльні частини, неповні підрядні порівняльні частини та підрядні порівняльні частини ускладненого типу. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженні специфіки семантико-синтаксичного функціонування порівняльних сполучників.

Список використаної літератури

1. Выхрыстюк М. И. Сложноподчиненные предложения с соединительным элементом «як» в современном украинском литературном языке (дополнительные, обстоятельственные, взаимопридаточные предложения) : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Украинский язык» / М. И. Выхрыстюк ; Львовский ун-т. – Львов, 1963. – 20 с.
2. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови : Сполучники / К. Г. Городенська. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. – 340 с.
3. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія / К. Г. Городенська. – К. : Інститут української мови : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.
4. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики / І. К. Кучеренко. – К. : Рад. школа, 1959. – 121 с.
5. Заборна М. С. Складнопідрядні порівняльні речення в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / М. С. Заборна ; Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 1997. – 18 с.
6. Мараховська В. Г. Типи складнопідрядних речень з підрядними прикомпаративними : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / В. Г. Мараховська ; Запорізький державний університет. – Запоріжжя, 1998. – 23 с.
7. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. П. Шаповалова ; Дніпропетр. держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1998. – 16 с.
8. Прокопчук Л. В. Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Прокопчук ; НАН України ; Ін-т укр. мови. – К., 2000. – 18 с.
9. Довженко Г. Я. Порівняння у простому реченні сучасної української мови / Г. Я. Довженко // Синтаксична будова української мови. – К. : Наук. думка, 1968. – С. 52–68.
10. Голоюх Л. В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної української історичної прози) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Голоюх ; НАН України ; Ін-т укр. мови. – К., 1996. – 225 с.
11. Шитик Л. В. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : [монографія] / Людмила Шитик ; відп. ред. К. Г. Городенська. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 474 с.
12. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : ВЦ «Академія», 1994. – 670 с.
13. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М. У. Каранська. – К. : НМКВО, 1991. – 400 с.

References

1. Vyhrystyuk, M. I. (1963). *Complexed proposals with the connecting element «як» in the modern Ukrainian literary language (additional, substantive, mutually acceptable sentences)*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology: 10. 02.01 «Ukrainian language». Lviv (in Russ.)

2. Gorodens'ka, K. G. (2007). *Grammar Dictionary of the Ukrainian Language: Connections*. Kherson: KDU Publishing House (in Ukr.)
3. Gorodens'ka, K. G. (2010). *Connections of the Ukrainian Literary Language: Monograph*. Kyiv (in Ukr.)
4. Kucherenko, I. K. (1959). *Comparative constructions of language in the light of grammar*. Kyiv: Soviet school (in Ukr.)
5. Zaoborna, M. S. (1997). *Sophisticated comparative sentences in modern Ukrainian language: author's abstract*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology: 10. 02.01 «Ukrainian language». Kharkiv (in Ukr.)
6. Marahovs'ka, V. G. (1998). *Types of complex sentences with subcomparative subordinates: author's abstract*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology: 10.02.01 «Ukrainian language». Zaporizhzhya (in Ukr.)
7. Shapovalova, N. P. (1998). *Functional-semantic status of comparative constructions in modern Ukrainian language*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology: 10.02.01 «Ukrainian language». Dnipropetrovsk (in Ukr.)
8. Prokopchuk, L. V. (2000). *Category of comparison and its expression in the structure of a simple sentence*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology : 10. 02.01 «Ukrainian language». Kyiv (in Ukr.)
9. Dovzhenko, G. Ya. (1968). *Syntactic structure of the Ukrainian language*. Kyiv: Scientific thought (in Ukr.)
10. Goloyh, L. V. (1996). *Comparison as a structural-stylistic component of the artistic text (based on the material of contemporary Ukrainian historical prose)*: Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology: 10.02.01 «Ukrainian language». Kyiv (in Ukr.)
11. Shytyk, L. V. (2014). *Synchronous Transition of Syntactic Units in the Ukrainian Literary Language*: monograph. Cherkasy (in Ukr.)
12. Slinko, I. I., Guivaniuk, N. V., Kobylans'ka, M. F. (1994) *Syntax of the Modern Ukrainian Language: Problematic Issues*. Kyiv: High School (in Ukr.)
13. Karans'ka, M. U. (1991). *Syntax of Modern Ukrainian Literary Language*. Kyiv: NMCVO (in Ukr.)

DONIK Olga Mykhailivna,

postgraduate student at the Department of Ukrainian and applied linguistics,

Cherkasy Bohdan Khmelnytskyi National University

e-mail: kvitkao@ukr.net

**FORMAL-SYNTACTIC ORGANIZATION OF ADVERBIAL CLAUSES OF MANNER
(based on works by M. Kotsiubynsky)**

Abstract. Introduction. Current development of a linguistic thought is marked by the complexity of the syntactic research problems, which is due to an attempt to penetrate more deeply into the functioning of syntactic units. Investigating a sentence as a multidimensional unit, which is a complex interaction of its three levels – formal-grammatical, semantic-syntactic, and communicative – initiated a multi-level study of the category of predicativity, which in turn contributed to emphasizing complex structures. In the modern Ukrainian literary language, the term adverbial clause of manner suggests that it is a structural (formally syntactic), semantic (semantic-syntactic) and communicative unity.

The purpose of the paper is to analyze the formal-syntactic peculiarities of adverbial clause of manner based on works by M. Kotsiubynsky.

Results. The sentence is represented as a multidimensional unit, which is a formal-syntactic, semantic-syntactic, and communicative unity. The approaches to understand the idea of an adverbial clause of manner, its place and status in the system of complex sentences of the Ukrainian language are determined. The necessity to analyze adverbial clause of manner through the multidimensional approach to the sentence as a multidimensional syntactic unit is substantiated. The formal-syntactic features of an adverbial clause of manner are explored in detail; their differentiating characteristics are described. Syntactic models of adverbial clause of manner, namely complete, incomplete and complicated are differentiated. There have been determined structural types of incomplete subordinate manner clause consisting of a subject and secondary parts of the clause relating to the absence of a predicate; of secondary parts of the clause (without a subject or/and a predicate); and of the subject. The morphological means of expressing the support subject-components in the incomplete subordinate manner clause are described.

Originality. The originality of the scientific research is to describe the formal-syntactical organization of the adverbial clause of manner that characterize M. Kotsiubynsky's idiosyncrasy.

Conclusions. *Formal-syntactic organization of the adverbial clause of manner involves taking into account the nature of the syntactic connection between predicative parts and the means of their expression, as well as the nature of syntactic models of subordinate manner clause that are qualified as the complete subordinate manner clause, incomplete subordinate manner clause, and subordinate manner clause of the complicated type. The prospect of further scientific research is seen in the investigation into the specifics of the semantic-syntactic operation of manner conjunctions.*

Key words: *adverbial clause of manner; formal-syntactic sentence organization; complete subordinate manner clause; incomplete subordinate manner clause; and subordinate manner clause of the complicated type.*

Надійшла до редакції 01.10.17

Прийнято до друку 12.10.17

УДК 811.161.2'367

ТЕРЕХОВСЬКА Любов Миколаївна,
майстер виробничого навчання
Київського вищого професійного училища
будівництва і дизайну
e-mail: luba_83@ukr.net

СПІВВІДНОШЕННЯ РОДОВИХ ГРАМЕМ У СКЛАДІ ПОРІВНЯННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОСТМОДЕРНОЇ ПОЕЗІЇ)

У статті на матеріалі поетичних творів представників постмодерного напрямку виокремлено порівняння, у яких суб'єктом та об'єктом слугують іменники різних граматичних родів. Проаналізовано порівняльні родові конструкції з різними групами лексики, доведено, що подібність іменників різних родів виникає на основі збігу однієї або кількох сем. Найсуттєвішу ознаку виокремлено через зіставлення з порівнюваним словом, у якому вона виразніша. З'ясовано, що в постмодерній поезії авторський вибір спільної семи може бути несподіваний, оригінальний, причому об'єкт і суб'єкт порівняння не лише доповнюють один одного якісними характеристиками, а й дають емоційну оцінку. Установлено, що образні порівняння іноді увиразнюють неочікувану ознаку, ігноруючи інші, чим змінюють лексичне значення слова. Виокремлено порівняльні конструкції разом із дієслівною основою, схарактеризовано їхню структуру.

Ключові слова: *порівняння; троп; об'єкт порівняння; суб'єкт порівняння; родова грамема; сполучникові порівняльні конструкції; безсполучникові порівняльні конструкції; постмодерна поезія.*

Постановка проблеми. Порівняння – один із засобів пізнання світу, що полягає у виявленні внутрішніх і зовнішніх зв'язків між предметами та явищами. Це багатоаспектне явище, яке постає об'єктом дослідження кількох наук, насамперед логіки, літературознавства та лінгвістики. У межах останньої воно проаналізоване в проекції на граматику, лексикологію, фразеологію, стилістику. На сьогодні потребує ретельного вивчення питання про порівняння в граматичному аспекті, зокрема порівняння іменників різних граматичних родів та способи їх семантичної реалізації в поезії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвістиці порівняння різноаспектно досліджували такі мовознавці, як В. В. Виноградов [1], Л. В. Голоух [2], С. Я. Єрмоленко [3], Л. І. Мацько [4], А. К. Мойсієнко [5], В. А. Чабаненко [6] (стилістичний аспект); Ю. А. Маковецька-Гудзь [7] (семантико-граматичний аспект);